

DZIEJE NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824
INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

WYDAWNICTWO

Kronika

Hermon B. Kucharski

<http://rcin.org.pl>

2 – 1993

WYKAZ PRACOWNIKÓW
ZAMAWIAJĄCYCH
WYKONANIE PRAC

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

DZIEJE NAJNOWSZE

**Rocznik XXV
1993
2**

WYDAWNICTWO
Kronika
Karion B. Michalski

WARSZAWA 1993

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY

Andrzej Bartnicki, Krzysztof Dunin-Wąsowicz, Eugeniusz Duraczyński,
Marek K. Kamiński, Andrzej Kwilecki, Marian Leczyk, Stanisława
Lewandowska, Piotr Łossowski, Waldemar Michowicz, Jan Molenda,
Tomasz Schramm, Henryk Słabek, Witold Stankiewicz, Tomasz Szarota,
Wiesław Śladkowski, Michał Śliwa, Mieczysław Tanty, Wojciech
Wrzesiński, Jan Zamojski, Zygmunt Zieliński, Janusz Żarnowski

REDAKTOR

Czesław Madajczyk

SEKRETARZ REDAKCJI

Tadeusz Wolsza

Adres Redakcji

Instytut Historii PAN
Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 31-02-61

Skład i druk

02-222 Warszawa
Al. Jerozolimskie 202 p. 201/3, tel./fax 23-82-97 i 23-70-81 w. 305

SPIS TREŚCI

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Michał Leśniewski, <i>Powstanie burskie 1914 roku i jego znaczenie w procesie kształtowania się nowoczesnego nacjonalizmu afrykańskiego</i>	1
Adam Kosidło, <i>Rozpad Imperium Brytyjskiego w Afryce — szkic krytyczno-bibliograficzny</i>	17
Janusz Gołota, <i>Jędrzej Moraczewski w latach 1919–1926</i>	35
Marian Leczyk, <i>Wojskowe aspekty polskiej polityki wschodniej w latach 1922 — 1925</i>	53
Michael Foedrowitz, <i>Łączność radiowa polskiego ruchu oporu i niemiecki wywiad radiowy (Funkabwehr)</i>	75

DYSKUSJE I POLEMIKI

Tadeusz Kisielewski, <i>W odpowiedzi historykowi czeskiemu. Polemika z Jaroslavem Valentą w sprawie stosunków polsko-czeskich w latach 1938–1945</i>	91
--	----

MATERIAŁY

Albin Głowacki, <i>Kto wydał sprawozdanie z procesu szesnastu?</i>	101
Dariusz Jarosz, <i>Relacja Artura Starewicza o nastrojach społecznych na wsi w sierpniu 1948 roku</i>	105
Krzysztof Lesiakowski, <i>Emigracja osób pochodzenia żydowskiego z Polski w latach 1968–1969</i>	117

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Hans von Herwarth, <i>Między Hitlerem a Stalinem. Wspomnienia dyplomaty i oficera niemieckiego 1931–1945</i> — Michał J. Zacharias	135
Tadeusz Wolsza, <i>Narodowa Demokracja wobec chłopów w latach 1887–1914. Programy, polityka, działalność</i> — Krzysztof Kawalec	142
Marek Chamot, <i>Polska myśl chrześcijańsko-społeczna w zaborze pruskim w latach 1890–1918</i> — Andrzej Bogucki	143
Jadwiga Hoff, <i>Społeczność małego miasta galicyjskiego w dobie autonomii</i> — Krzysztof Dunin-Wąsowicz	144
Robert Holland, <i>The Pursuit of Greatness, Britain and the World Role, 1900–1970</i> — Adam Kosidło	146
Kendrick A. Clements, <i>The Presidency of Woodrow Wilson</i> — Bogusław Winid	151
Ryszard Torzecki, <i>Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923–1929</i> — Andrzej A. Zięba	154
Piotr Łossowski, <i>Stosunki polsko-estońskie 1918–1939</i> — Wojciech Materski	156
Stanisława Lewandowska, <i>Prasa polskiej emigracji wojennej 1939–1945</i> — Jerzy Myśliński	159
Elżbieta Zawacka, <i>Czekając na rozkaz. Pogotowie Społeczne Organizacji Przysposobienia Wojskowego Kobiet w przededniu II wojny światowej</i> — Marek Ney-Krwawicz	162
<i>Dimension des Völkermords. Die Zahl der jüdischen Opfer des Nationalsozialismus.</i> Hrsg. Wolfgang Benz, W serii: <i>Quellen und Darstellungen zur Zeitgeschichte</i> — Czesław Madajczyk	163
<i>Polscy jeńcy wojenni w ZSSR 1939–1941</i> — Sławomir Kalbarczyk	164
Zygmunt Zieliński, <i>Katolicyzm w III Rzeszy przed sądem historii</i> — Rafał Stobiecki	168

OMÓWIENIA

LIST DO REDAKCJI

ŻYCIE NAUKOWE

IN MEMORIAM

***KRONIKA SPORTU, kolejny przebój
Wydawnictwa
KRONIKA Marian B. Michalik
już w księgarniach***

Po *Kronice XX wieku, Kronice Ziemi, Kronice Techniki, Kronice Kobiet* i *Kronice Opery* na rynek księgarski trafia dzieło, które zainteresuje nie tylko miłośników sportu.

KRONIKA SPORTU na 1056 barwnych stronach przedstawia zapis zmagania sportowych od ich początku aż do igrzysk olimpijskich w Albertville i Barcelonie w 1992 roku.

KRONIKA SPORTU to ponad 3000 fotografii, ok. 200 kalendarów i ponad 2000 artykułów o najważniejszych wydarzeniach w historii sportu.

KRONIKA SPORTU to także bogaty indeks osobowy i kilkaset tabel dokumentujących największe osiągnięcia sportowe: wykazy rekordów oraz mistrzów Świata, Europy i Polski.

***W KRONICE SPORTU — wszystko
o sporcie!***

Adres wydawnictwa: ul. Wiejska 12; 00-490 Warszawa;
tel. 628-53-30

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową **KRONIK**
po cenach promocyjnych

Wydawnictwo Instytutu Historii PAN proponuje

I. Pozycje wydane:

1. *Wojna polsko-sowiecka 1920 roku. Przebieg i tło międzynarodowe*, pod red. A. Koryna, IH PAN, Warszawa 1991, cena 20 000 zł.
2. Marek K. Kamiński, *Polska i Czechosłowacja w polityce Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii 1945–1948*, IH PAN, Warszawa 1991, cena 20 000 zł.
3. Elżbieta Znamierowska-Rakk, *Sprawa Tracji Zachodniej w polityce bułgarskiej 1917–1947*, IH PAN, Warszawa 1991, cena 30 000 zł.
4. *Polska–Bułgaria przez wieki*, pod red. W. Balceraka, IH PAN, Warszawa 1991, cena 20 000 zł.
5. *Odrodzenie państwowości i przemiany struktur społecznych w Polsce i Czechosłowacji 1918–1945. Materiały XXVII posiedzenia Komisji Historyków polskich, czeskich i słowackich*, pod red. M. Boguckiej, IH PAN, Warszawa 1991, cena 20 000 zł.
6. Stanisław Bylina, *Człowiek i zaślwiaty. Wizje kar pośmiertnych w Polsce średniowiecznej*, IH PAN, Warszawa 1992, cena 30 000 zł.
7. Marek M. Drozdowski, *Spór o Eugeniusza Kwiatkowskiego w polskiej historiografii i publicystyce historyczno-ekonomicznej*, IH PAN, Warszawa 1992, cena 15 000 zł.
8. Jerzy Turonek, *Odrodzenie Białorusi. Rzecz o Władławie Iwanowskim*, WOW „Gryf” i IH PAN, Warszawa 1992
9. Stanisław Salmonowicz, *Ludwik Muzyczka 1900–1977 — polityk i żołnierz. Przyczynek do dziejów Armii Krajowej*, WOW „Gryf” i IH PAN, Warszawa 1992, cena 20 000 zł.
10. Stanisława Lewandowska, *Prasa okupowanej Warszawy 1939–1945*, IH PAN, Warszawa 1992, cena 40 000 zł.
11. Jan E. Zamojski, *Francja na rozdrożu 1943–1944*, IH PAN, Warszawa 1992, cena 35 000 zł.
12. Walentyna Najdus, *Zygmunt Marek — prawnik i polityk 1872–1931*, IH PAN, Warszawa 1992, cena 25 000 zł.
13. Zbigniew Wawer, *Organizacje polskich wojsk lądowych w W. Brytanii 1940–1945*, Bellona i IH PAN, Warszawa 1992
14. Stanisława Lewandowska, *Prasa polskiej emigracji wojennej 1939–1945*, IH PAN
15. Halina Manikowska, *Nadzór i represja. Władza i społeczeństwo w późnośredniowiecznej Florencji*, IH PAN
16. *Image przemysłowcy polskiego XIX–XX wieku*, pod red. Ryszarda Kołodziejczyka, IH PAN
17. Marek M. Drozdowski, *Warszawa w obronie Rzeczypospolitej — czerwiec–sierpień 1920 r.*, IH PAN i WOW „Gryf”

II. Pozycje przewidziane do publikacji w pierwszym półroczu 1993 r.:

18. Andrzej Wierzbicki, *Spory o polską duszę. Z zagadnień charakterologii narodowej w historiografii polskiej XIX i XX w.*, IH PAN
19. Piotr Stawewski, *Generałowie II Rzeczypospolitej. Słownik biograficzny*, Bellona i IH PAN
20. Tadeusz Trajdos, *U zarania Karmelitów w Polsce*, IH PAN
21. *Rytuaty, symbole i konteksty fabularne władzy zwierzchniej — Polska i jej sąsiedzi X–XV w. Materiały sesji w IH PAN 20–22 X 1992 r.*, pod red. Jacka Banaszkiwicza

Rynek Starego Miasta 29/31, 00–272 Warszawa
Telefony: 31-36-42 sekretariat IH PAN, fax. 31-36-42
dr Andrzej Koryn, Kierownik Działu Wydawniczego IH PAN
tel. st. 31-02-61 w. 57; tel. dom. 25-08-37

KONFERENCJE NAUKOWE W IH PAN Z ZAKRESU HISTORII NAJNOWSZEJ W 1993 ROKU

17 marca: Społeczeństwo polskie wobec walki i męczeństwa Żydów.

25 – 26 marca: ZSRR, powstanie, rozwój, rozpad.

**31 maj – 1 czerwca, Sesja polsko-białoruska:
„Stosunki polsko-białoruskie 1918–1921”**

**listopad: Rola i miejsce Polski w Europie — w 75 rocznicę
odzyskania niepodległości.**

1 – 2 grudnia: Polska i sąsiedzi. Jak się widzimy w XX wiek?

**3 grudnia: Bilans demograficzno-historyczny Polski 1939–1950
(wspólnie z Komisją Historii I i II wojny światowej)**

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne. Cena prenumeraty krajowej na IV kw. 1993 r. wynosi 30.000,- zł, a cena prenumeraty ze zleceniem dostawy zagranicę jest o 100% wyższa od krajowej.

Wpłaty na prenumeratę przyjmują:

na teren kraju - jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora. Dostawa egzemplarza następuje w uzgodniony sposób.

Wpłaty od osób lub instytucji zamieszkałych lub mieszczących się w miejscowościach, w których nie ma jednostek kolportażowych „RUCH” należy wносить do „RUCH” S.A. Oddział Warszawa 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, konto PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

„RUCH” S.A. zapewnia dostawę na wskazany adres pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.

na zagranicę - „RUCH” S.A. Oddział w Warszawie, 00-958 Warszawa, konto PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę:

krajową i zagraniczną - do 20 XI na I kw. roku następnego

do 20 II na II kw.

do 20 V na III kw.

do 20 VIII na IV kw.

Bieżące numery można również nabyć, a także zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) we Wzorcowni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, Pałac Kultury i Nauki, 00-901 Warszawa oraz u wydawcy, wpłacając na konto

KRONIKA - M. B. MICHALIK, Savim Bank S.A.

01-745 Warszawa, ul. Jasnodworska 5, 459996-10011-2511

równowartość ceny 1 egzemplarza. Po dokonaniu wpłaty egzemplarze zostaną wysłane na wskazany przez zamawiającego adres.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise

ARS POLONA

00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland

Our bankers:

BANK HANDLOWY S.A. 201061-710-13100

<http://rcin.org.pl>

Cena 30.000 zł.